

Kuuleminen vaalien ja äänestämisen esteettömyyteen liittyen

Invalidiliitto kiittää mahdollisuudesta tulla parlamentaarisen työryhmän kuultavaksi koskien pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjausta vaalien ja äänestyspaikkojen esteettömyydestä ja äänestysmatkoista:

Hallitus varmistaa äänestyspaikkojen ja valtuustosalien esteettömyyden lainsäädännöllä sekä kuntien paremmalla ohjauksella ja koulutuksella. Kuljetuspalvelun piirissä oleville myönnetään oikeus äänestysmatkaan sekä poliittisessa luottamustoimessa ja ehdokkaana vaaleissa oleville tiettyyn määrään matkoja ilman, että se kuluttaa oikeutta muihin matkoihin.

1. Onko näkemyksenne mukaan nykyisessä kuljetuspalvelujärjestelmässä keskeisiä haasteita, erityisesti myönnettävien matkojen määrän osalta?

Käytännössä vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen vapaa-ajan matkojen minimi 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa on usein katsottu maksimiksi ja siitä on harvoin joustettu edes perustelluista syistä, kuten vapaaehtoistoimintaan osallistumisen tai yhdistyksen luottamustehtävissä toimimisen perusteella. Invalidiliitto katsoo, että yhdenvertaisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja osallisuuden turvaamiseksi on kuljetuspalvelumatkoja myönnettävä riittävästi. Kuljetuspalveluiden tulee vastata vammaisen ihmisen yksilöllisiin tarpeisiin liikkua kodin ulkopuolella.

Toinen keskeinen haaste nykyisessä kuljetuspalvelujärjestelmässä on taksien saatavuusongelma. Vammaispalvelulain kuljetuspalveluihin sisältyvien vakiotaksi- ja tututaksioikeuksien kriteerit ovat tiukentuneet ja liikkumista voi rajoittaa oikeanlaisen ajoneuvokaluston riittävyys (esimerkiksi isot esteettömät autot).

Lisäksi matkojen turvallisuus edellyttää sitä, että taksinkuljettaja osaa avustaa matkustajaa oikein, varmistaa turvalaitteiden asianmukaisen käytön (esimerkiksi pyörätuolin kiinnittäminen oikein matkan ajaksi) ja huomioi matkustajan erityistarpeet mm. ajotavan osalta. Invalidiliitto esittääkin, että vapaaehtoinen erityisryhmien kuljettajakoulutus muutettaisiin pakolliseksi.

Hyvinvointialueilla on jäykkiä käytäntöjä kyytien tilaamiseen liittyen, kuten kyytien ennakkotilaukset päivää tai vähintään tunteja ennen sekä haasteita kyytien saamisessa ajallaan tai ollenkaan. Ongelma ei välttämättä ole lainsäädäntö, vaan huonot järjestelmät, rakenteet ja tulkintaohjeet. Kuljetuspalvelujärjestelmän jäykkyyksien vuoksi vammaisen ihmisen mahdollisuudet aikatauluttaa arkeaan ovat varsin rajatut.

2. Miten arvioitte, rajoittaako nykyinen kuljetuspalvelujen määrää koskeva lainsäädäntö tai sen toimeenpano äänestämistä ja poliittiseen elämään osallistumista?

Nykyinen lainsäädäntö ei sinällään rajoita äänestämistä ja poliittiseen elämään osallistumista, vaan lainsäädännön virheellinen ja vammaisten henkilöiden liikkumisvapauksia kaventava tulkinta rajoittaa. Matkat poliittisiin tilaisuuksiin sekä jopa äänestysmatkat ja matkat liittyen ehdokkuuteen tai poliittisessa luottamustoimessa toimimiseen katsotaan kuuluvaksi vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen vapaa-ajan matkoihin. Poliittiset perusoikeudet eivät toteudu niiden vaikeimmin vammaisten kansalaisten kohdalla, jotka ovat kodin ulkopuolisessa liikkumisessa riippuvaisia kuljetuspalveluista.

Invalidiliitto korostaakin, että tämänhetkinen tilanne rajoittaa liikkumisvapauksia ja on selvää, etteivät nykyiset kuljetuspalvelut turvaa yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua poliittisiin tilaisuuksiin. Puhumattakaan siitä, että nykyisten kuljetuspalvelujen avulla voisi toteuttaa asettumista ehdolle poliittisiin vaaleihin, mikä edellyttää erityyppisten tilaisuuksien järjestämistä ja niihin osallistumista sekä liikkumista kansan parissa aikatauluilla, jotka eivät aina ole etukäteen tiedossa tai saattavat muuttua nopeasti.

Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti Invalidiliitto muistuttaa sosiaali- ja terveysministeriötä ohjeistamaan hyvinvointialueita siitä, ettei vaaleihin ja äänestämiseen liittyviä matkoja vähennetä vammaiselle muuten myönnettyistä vammaispalvelulain kuljetuspalvelumatkoista.

3. Muut mahdolliset huomiot liittyen hallitusohjelmakirjaukseen?

Invalidiliitossa ollaan tyytyväisiä hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan hallitus varmistaa äänestyspaikkojen ja valtuustosalien esteettömyyden lainsäädännöllä sekä kuntien paremmalla ohjauksella ja koulutuksella. On hienoa, että tämä hallitusohjelmaneuvoittelujen puoluesihteeripöydässä kertomamme viesti on koettu niin painavaksi, että se on kirjattu hallitusohjelmaan. Vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden edistäminen vaatii paljon työtä ja tämä linjaus edesauttaa osaltaan poliittisen osallistumisen mahdollisuuksia.

Invalidiliitossa seurataankin nyt tiiviisti kirjauksen toimeenpanoa, sillä vaalitulaisuuksien ja äänestämisen esteettömyydessä on edelleen paljon kehitettävää. Invalidiliittoon tuli palautetta kevään presidentinvaalien vaalitulaisuuksista, joita oli järjestetty esteellisissä tiloissa, mikä oli estänyt osaa kiinnostuneista osallistumasta tilaisuuksiin. Invalidiliitto keräsi myös palautetta esteettömyyden toteutumisesta presidentinvaalien äänestyspaikoilla ja lähes puolet vastanneista oli kokenut esteitä ja haasteita äänestämässä. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin aikaisemmissakin vaaleissa. Invalidiliitto toimittaa saadut palautteet alueittain kuntien keskusvaalilautakunnille sekä palautteiden yhteenvedon oikeusministeriön demokratia ja vaalit -yksikköön. Vaalitulaisuuksien epäkohtien osalta Invalidiliitto on ollut yhteydessä puoluesihtereihin sekä tapahtumapaikkoihin, joissa vaalitulaisuuksia on järjestetty.

Invalidiliitto haluaa muistuttaa Suomen sitoutuneen noudattamaan YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016). Sopimuksen 29 artiklassa otetaan kantaa vammaisten henkilöiden osallistumiseen poliittiseen ja julkiseen elämään ja todetaan että sopimuspuolet takaavat vammaisille henkilöille poliittiset oikeudet ja mahdollisuuden nauttia niistä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan, että vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään yhdenvertaisesti muiden kanssa tai vapaasti valittujen edustajien kautta. Vammaisilla henkilöillä on oikeus ja mahdollisuus äänestää ja tulla itse valituiksi. Tämän toteutuminen varmistetaan mm. huolehtimalla, että äänestysmenettelyt, -järjestelyt ja -aineistot ovat asianmukaisia, saavutettavia sekä helppotajuisia ja -käyttöisiä.

INVALIDILIITTO RY
Helsingissä 8.4.2024

Janne Juvakka
toimitusjohtaja

Laura Andersson
yhteiskuntasuhdejohtaja

Lisätietoja: esteettömyysasiantuntija Johanna Hätönen, johanna.hatonen@invalidiliitto.fi

Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on noin 25 000 henkilöjäsentä ja 141 jäsenyhdistystä.